

Koeien weiden is een vak

Koeien weiden is in de moderne bedrijfsvoering minder eenvoudig dan het lijkt. Tijdens de weidevakdagen doen veehouders nieuwe kennis op. Een ontmoeting met hangkoeien, grashoogtemeters en weidewassers.

TEKST & FOTOGRAFIE HANS WOLKERS

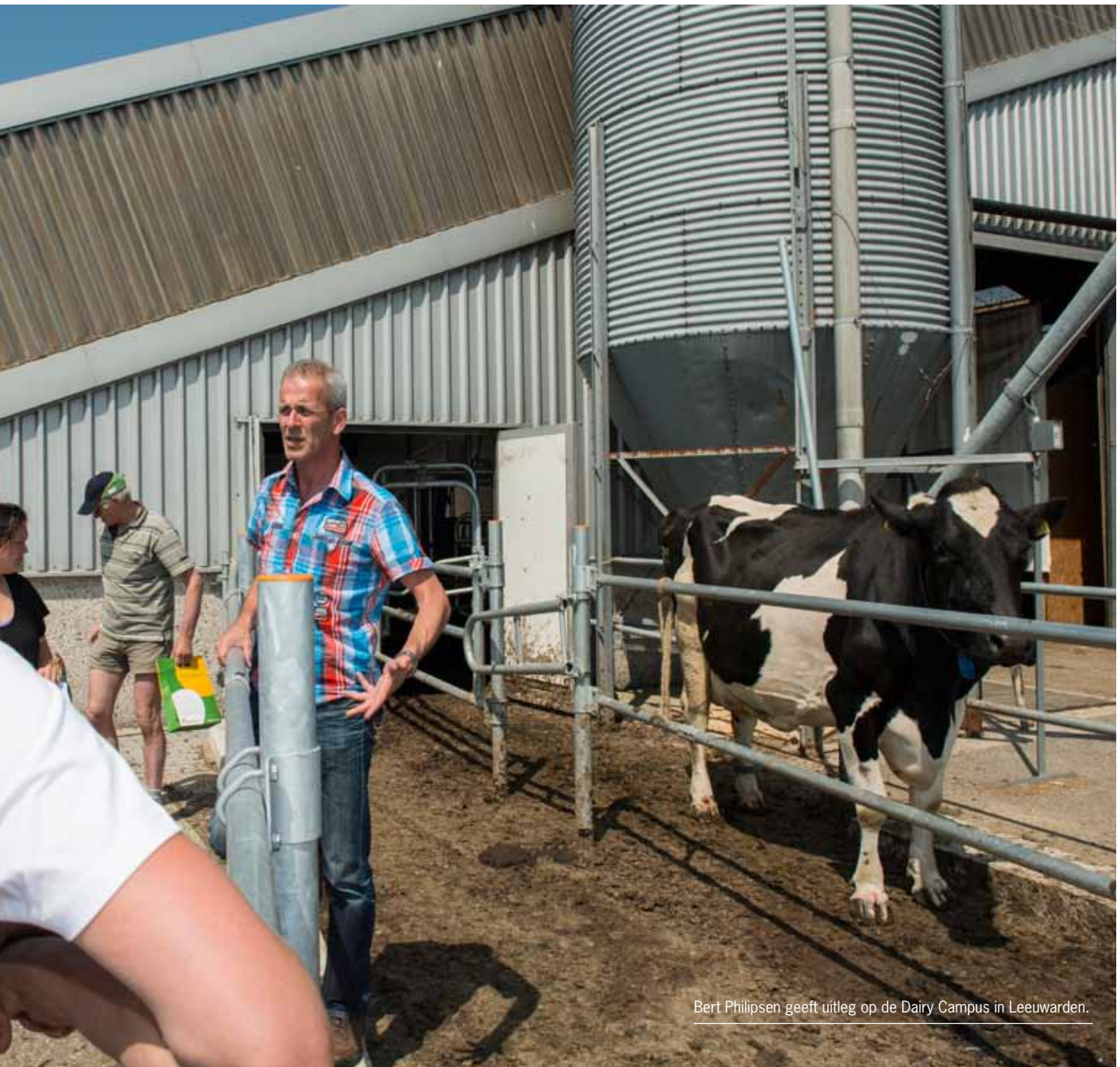

Op welk grasperceel zouden jullie je koeien laten grazen?', vraagt Bert Philipsen, onderzoeker bij Wageningen UR Livestock Research. Hij wijst naar twee rechthoekige stukken gras. Een groep van tien melkveehouders luistert aandachtig, tijdens de vakweidedag op de Dairy Campus in Leeuwarden, het innovatiecentrum voor de melkveehouderij waarin Wageningen UR participeert. Op het ene

perceel staat het gras twintig centimeter hoog; op het andere is de grashoogte krap de helft. 'Ik vind dat lange gras prima', zegt een boer. 'Maar het is wel doorgeschoten en daardoor is de voederwaarde minder', zegt een ander. 'Ik zou toch een beetje maïs bijvoeren als ik mijn koeien daarop zou laten grazen', voegt een derde toe. Er ontstaat een levendige discussie, waarbij Philipsen af en toe een kritische vraag stelt om de groep tot

nadenken te dwingen.

Voor boeren is het weiden van koeien niet eenvoudig, vooral doordat bedrijven groter worden en de ruimte voor beweiding rond de stal afneemt. Ook het melken met een automatisch melksysteem vraagt om een nieuwe aanpak van beweiding. Een groeiend aantal boeren houdt zijn koeien daarom het hele jaar door binnen. In tien jaar tijd is dat aandeel gegroeid van 10 naar 30 procent van

Bert Philipsen geeft uitleg op de Dairy Campus in Leeuwarden.

de dieren. Maar de consument heeft zijn melk liever van een weidekoe dan van een stalkoe. Zuivelbedrijven spelen daarop in met reclamespotjes waarin oer-Hollandse tafereeltjes van grazende koeien te zien zijn. Bovendien stimuleren ze weidegang. De melkveehouders zelf vinden de weidegang ook 'gezond voor de koeien' en 'natuurlijker'. En als het goed gebeurt, is het goedkoper dan koeien op stal houden.

Uit het oogpunt van milieu zijn er zowel positieve als negatieve effecten aan de weidegang, legt Philipsen uit. 'Enerzijds is er bij buiten grazen minder ammoniakemissie, doordat de urine niet in contact komt met de mestflatten. Anderzijds is er meer kans op uitspoeling van voedingsstoffen naar het grondwater. Er is een aantal jaren een flinke discussie over geweest. De afweging, weiden of opstallen, is vooral een persoonlijke

keuze van de melkveehouder op basis van economische aspecten en fysieke arbeid, maar ook van maatschappelijke en persoonlijke waarden. Met onze educatieve programma's proberen we nu vooral ondersteuning te bieden aan die bedrijven die weidegang toepassen.' Onderzoekers van Wageningen UR doen veel onderzoek naar de relaties tussen grasland, bedrijfsvoering en melkkwaliteit, en >

Bert Philipsen en de deelnemers van de vakweidedag bestuderen de kwaliteit van het gras.

ondersteunen melkveehouders met kennis, onder meer tijdens vakweidedagen. Tijdens de excursies leren boeren in de praktijk hoe ze met hangkoeien moeten omgaan, en kunnen inspelen op weersomstandigheden. ‘Wij willen boeren helpen om meer kennis en vakmanschap over weidegang te krijgen, zodat ze meer uit hun grasland halen’, verklaart weide-expert Philipsen.

Boeren handelen vaak onbewust via vaste patronen en met te weinig vakmanschap. Daardoor benutten ze het grasland niet optimaal, is de overtuiging van Philipsen. Met meer kennis van gras én van koeien is er veel winst te behalen, meent hij. ‘Er is de laatste decennia onvoldoende gedaan aan onderzoek en kennisverspreiding waardoor er te weinig vernieuwing is op het gebied van weidegang.’

Wageningen UR leidt het netwerk Dynamisch Weiden en initieert samen met een groot aantal partners zes keer per jaar educatieve activiteiten, zoals de vakweidedagen en de Praktijkschool voor Beweiding, meestal op de DairyCampus of op de proef-

boerderijen Zegveld en De Marke. Voor de veehouder is een belangrijk nadeel van weidegang dat hij minder grip op de voeding heeft. Bij stalkoeien weet hij precies wat en hoeveel de dieren eten: kuilgras, maïs en krachtvoer van een bekende kwaliteit. Dat geeft zekerheid. Bij weidekoeien spelen onberekembare factoren mee, zoals het weer, dat de graskwaliteit en hoeveelheid beïnvloedt. Koeien eten minder van slecht gras, waardoor de melkproductie daalt. En zelfs lekker gras kan na een periode van slecht weer onaantrekkelijk worden. ‘Als de boer de dieren dan bijvoert, krijg je hangkoeien’ zegt Philipsen. ‘Dieren die bij de afrastering staan, geen zin hebben om te grazen en zeuren om een makkelijke hap bijvoer.’

WATER OP HET LAND

Ook leren de boeren dat goed graslandmanagement al vroeg in het jaar begint met het in kaart brengen van winterschade door bijvoorbeeld mollen of water op het land. Die schade heeft grote invloed op de grashoeveelheid en kwaliteit later dat jaar. Het vroege voorjaar is vervolgens de tijd van plannen

en beslissingen nemen. Wanneer kunnen de koeien naar buiten? Welke percelen kan ik het best maaien en welke laat ik begrazen? Hoeveel en waar ga ik mesten?

In de zomer is kennis van zaken nodig over grassoorten en het groeistadium om te kunnen bepalen of het gras ‘goed’ is. Zo smaakt bloeiend gras minder lekker en is moeilijker verteerbaar. Te nat, te droog, te warm of te koud zijn allemaal factoren waar de boer met vakmanschap op moet inspelen.

De herfst is een lastige periode voor de veehouder; het gras smaakt de koeien minder en de voedingswaarde gaat achteruit. Vaak ligt er na een seizoen van grazende koeien veel mest op het land, waardoor de dieren minder zullen eten. Meer bijvoeren is nu noodzakelijk, maar niet te veel. De boer moet een balans vinden waarbij hij de koe niet verwent.

Naast graslandkennis, is ook inspelen op koeiengedrag van belang bij weidegang. ‘Koeien zijn dieren met autistische trekjes’, vertelt Philipsen. ‘Ze zijn gebaat bij regelmaat en routine en daar moet je als veehouder slim mee omgaan.’ Vooral bij beweiding

‘We willen boeren helpen meer uit hun grasland te halen’

in combinatie met een automatisch melksysteem moet de boer de dieren zo sturen dat ze zelf naar buiten gaan om te grazen, maar ook weer terug komen om zich te laten melken. Zo kan hij de dieren elke ochtend een strook vers gras aanbieden om ze naar buiten te lokken. Als dit op is, kan hij de dieren leren dat ze alleen via de melkrobot bij een nieuwe strook gras komen. Belangrijk is dat de koeien zo veel mogelijk grazen, want elke hap van het relatief goedkope, verse gras betekent meer inkomsten. Zo kan bijvoeren met relatief duur voer beperkt blijven.

GRASHOOGTEMETER

Door intensivering en schaalvergroting is innovatie onontbeerlijk voor goed graslandbeheer: meer koeien moeten op dezelfde hoeveelheid grasland weiden. Daarvoor is een solide wetenschappelijke basis nodig. Wageningen UR wil daarom de komende jaren meer aandacht besteden aan fundamentele vragen over weidegang: hoe groeit gras, hoe graast een koe en hoe is de interactie tussen gras en koe? Die resultaten zijn de basis voor nieuwe vormen van beweiding. Binnen het project Amazing Grazing richt Wageningen UR zich bovendien op het ontwikkelen en toepassen van nieuwe technieken. Zo geeft een grashoogtemeter informatie over de grasvoorraad van een perceel. Daarmee kan de boer beslissen of hij het betreffende perceel moet beweiden of maaien. Regelmatig meten geeft ook inzicht in de hoeveelheid gras die de koeien opnemen. Met die informatie kan de veehouder de benodigde hoeveelheid bijvoer bepalen. Een andere nieuwheid is de ‘weidewasser’. Dit apparaat is in ontwikkeling om in de toekomst mestplekken in een grasperceel te ver-

spreiden of weg te spoelen. Dit vergroot de grasopbrengst en maakt het perceel weer aantrekkelijker voor grazende koeien.

AFSLUITENDE FARMWALK

Na een dag vol theoretische en praktische lessen is het op de weidedag tijd voor de afsluitende Farmwalk. ‘Boeren moeten wekelijks een rondje over hun land maken om de graspercelen te observeren’, legt Philipsen uit. ‘Wat zie ik, wat meet ik en wat ga ik doen?’

De groep loopt door een gemaaid perceel. ‘Wat zie je?’, vraagt Philipsen. Hij wijst op het gekortwielde gras. ‘Een stevige zode’, zegt een boer. Met enige moeite spit Philipsen een robuust stuk gras uit. ‘Dit is Engels raaigras. Goed grasland moet voor meer dan drie

kwart uit dit gras bestaan’, zegt hij. ‘Het heeft stevige wortels en een paarsige onderstengel.’ Boeren die de Farmwalk toepassen op hun bedrijf zullen steeds bewuster en beter met het grasland omgaan en efficiëntere beweiders worden, is de overtuiging van Philipsen. De kosten dalen en de consument is blij dat zijn melk uit de wei komt.

Deelnemer Tjerk van Essen uit Marssum noemt de kennis die hij heeft opgedaan ‘heel nuttig’. Hij is zijn koeien anders gaan weiden, vertelt hij. ‘Tijdens de weidedagen steek ik altijd wel wat op over gras en de groei van gras’, zegt hij. ‘Ik laat de koeien nu korter op een perceel grazen en weid ze sneller om, zodat het gras smakelijker en voedzamer blijft.’ ■

www.wageningenur.nl/nl/show/Weidegang-1.htm

AANTAL KOEIEN IN DE WEI NEEMT AF

